

VASS JÁNOS

Gondolatok a magyar agrárgazdaság értékeléséhez, perspektíváihoz

*A magyar agrárgazdaság helyzetének alakulása az alapjául szolgáló termőföldtulajdon
átalakulásának tükrében a rendszerváltástól napjainkig*

Az agrárgazdaság helyzetének alakulását a 90-es években alapvetően meghatározta az a "földtulajdoni rendszerváltás" amely az agrárgazdaság alapjául szolgáló termőföld – tulajdonviszonyok átstrukturálódása körében játszódott le. A termőföldtulajdon magánosítása szükségszerűen negligálta a csaknem 100 %-ban uralkodó nagyüzemi gazdálkodási forma feltétlen prioritását, lehetőséget teremtett a magángazdálkodás, kis és középzemmi formák kialakulására.

A rendszerváltást megelőzően az agrárgazdaságban domináns volt az állami és a szövetkezeti földtulajdon valamint a szövetkezeti közös földhasználat, amely lényegében tulajdonként funkcionált. A rendszerváltást követően megindult e tulajdoni formák "lebontása", amely érintette az állami földtulajdont és teljes egészében felszámolta a szövetkezeti földtulajdont, a szövetkezeti közös földhasználat, mint rendkívül erős tulajdonosi korlátozás megszűnt és helyébe szabad rendelkezésű földmagántulajdon lépett. E folyamat még a mai napig sem lezárt, a konkrét tulajdonjogok rendezése, az egyes földrészletek konkrét kijelölése igen nehézkesen halad.

E folyamatnak jelentős állomásai voltak, amely intézmények, a jog által szabályozott cselekvési programok végrehajtása nagyvonalakban megvalósult, azonban a termőföld tulajdon reformja számos problémát is a felszínre hozott a gyakorlati végrehajtás során.

A kárpótlás

A kárpótlási folyamat érintette az állami és a szövetkezeti földtulajdont egyaránt. A termőföldben történt kárpótlás sok esetben nem a politikai és jogalkotói szándék szerint valósult meg. A kárpótlási jegyek "piaca" lehetőséget teremtett arra, hogy az igényjogosultak helyett tőkével rendelkező személyek jussanak földtulajdonhoz, leplezett formában.

Ez felveti egyrészt egy birtokkoncentráció kérdését, másrészt pedig – különösen a nyugati országrészben – a külföldi állampolgárok és szervezetek termőföldtulajdon szerzésének problémáját is. A külföldiek termőföldtulajdon szerzését is eredményező törvényi korlátozás a kárpótlás végrehajtásának vége felé történt az 1994-ben hatályba lépett földtörvénnyel, a "leplezett" földkoncentráció és külföldi tulajdonszerzés, illetőleg az azt perspektivikusan eredményező földárverések egy jelentős része megtörtént. A

törvényi tiltás okából a külföldi tulajdonszerzők, illetőleg a belföldi, de tulajdonszerzési határon felül szerzők tulajdonjogukat legalizálni nem tudják, bár köztudomású, hogy mindkét eset létezik. E helyzet rendezésére megoldást kell találni oly módon, hogy egyrészről az EU normáknak feleljen meg a rendezés, másrészről pedig összeegyeztethető legyen az agrárstruktúra kialakításával kapcsolatos elképzelésekkel. (Már amennyiben ilyenek léteznek.) Természetesen ez nem jelentheti azt, hogy a törvények kijátszásával létrejött helyzetet egyszerűen csak legalizálni kell.

További problémaként jelentkeznek a kárpótlás eredményeként az a tény is, hogy – különösen a főváros és nagyobb városok környezetében – gazdálkodásra szinte alkalmatlan, minimális termőföldterületet szerzett egy-egy tulajdonos. E földterületek művelésével a kezdeti próbálkozások után a tulajdonosok egy jelentős része felhagyott, értékes termőterületek maradtak parlagon, váltak a gyomnövények martalékává, veszélyeztetve ezzel a környező mezőgazdasági kultúrákat is. E probléma megoldása nem kerülhető meg sem a mezőgazdasági termelés folytatása, sem pedig a környezetet károsító hatások megszüntetése okából. Meg kell teremteni olyan együttműködési lehetőségeket, integrációs formákat, amelyekkel ez a helyzet megszüntethető mind a tulajdonosok, mind pedig az agrárgazdaság érdekeinek szem előtt tartásával. Amennyiben ily módon e probléma nem kezelhető, akkor direkt állami beavatkozásra van szükség a termőföld védelme érdekében.

A kárpótlási eljárással kapcsolatosan nagyon lényeges továbbá, hogy ténylegesen rendeződjenek végre az ingatlannyilvántartás szintjén is az átrendeződött tulajdonviszonyok. Köztudomású, hogy rendkívül nehézkesen, lassan halad az egyes önálló ingatlanok kialakítása és azoknak az ingatlannyilvántartásban történő feltüntetése. A tulajdonszerzők e rendezés megtörténteig bizonytalanságban vannak, akadályozottak például hitelfelvételben, miután nem tudják hiteles módon igazolni tulajdonukat, nem tudják azt bankhitel fedezetéül adni. Ez a helyzet gátja továbbá egy egészséges földpiac kialakulásának is, a nem regisztrált földtulajdonnal kapcsolatosan nem biztonságos semmilyen jogügylet létrehozása. Meg kell találni a módot arra, hogy e folyamat mielőbb lezárásra kerüljön és megfelelő tulajdonosi biztonság teremtsék az e területen érintettek körében.

Az ingatlannyilvántartás számítógépes rendszerére is figyelemmel lép hatályba (?) 1999. január 1. napján az 1997. évi CXLI törvény, az új jogi szabályozás. Reménykedésre adhatna okot a korszerű nyilvántartási módszer, az illetékes tárca azonban leherasztotta ezeket. Hivatalosan bejelentették, hogy a törvény hatálybalépését el kell halasztani, ugyanis a technikai feltételek nem valósultak meg az adott időpontig és a jogszabály egyébként is módosításokra, átdolgozásra szorul. (Lehet, hogy hatályba sem lép ?) E jelek nem arra mutatnak, hogy a kérdésben gyors megoldás várható.

A szövetkezeti földtulajdon megszüntetése és a szövetkezetek átalakulása

A szövetkezeti földtulajdon megszüntetése körében szerepe volt egyrészről a kárpótlási jogszabályoknak, részben kárpótlási licitálásra szolgáló földterületek kijelölése kapcsán részben pedig a földtulajdonnal nem rendelkező szövetkezeti tagok és alkalmazottak földhözjuttatása körében, másrészről pedig a szövetkezetek átalakulása kapcsán alkotott szabályrendszernek, amely – többek között – rendelkezett a földalpok kijelöléséről, illetve a tagi részaránytulajdon konkretizálásáról. Néhány jogvitás eset kivételével

a szövetkezetek tulajdonában és közös használatában álló földterületek magántulajdonba kerültek.

A szövetkezetek átalakulása nem csak a gazdálkodás alapját képező földterületek magánosítását jelentette, hanem magának a szövetkezetnek az átalakulását is eredményezte akként, hogy a vagyon nevesítésre került az egyes tagok között, így mostmár a tagok üzletrészekben megtestesülő tulajdoni hányadok szerint közvetlen tulajdonosai az átalakult szövetkezetnek.

E folyamat sem zajlott le azonban negatív kísérőjelenségek nélkül. A termőföld részaránytulajdonok forgalomképessé válása megindított egy jelentős földkoncentrációs folyamatot. Valóságos földpiac hiányában jóval érték alatt számottevő területek kerültek egy-egy, vagy néhány személy kezébe. Ehhez párosul egy tőkekoncentrációnak tekinthető folyamat, amely a szövetkezeti üzletrészeknek minimális értékben történő felvásárlásából adódik, egy-egy szűk kör részéről. Ezek azt eredményezik, hogy a szövetkezeti forma megtartása mellett néhány személy tulajdonában jelentős, már-már latifundiumnak tekinthető földbirtok és azt mozgató gazdasági egység koncentrálódik. E jelenség értékelése nehéz feladat. Abban az esetben, ha e koncentráció egy korszerű agrárüzem megeremtését eredményezi, amely megfelelő tőkeerővel, korszerű technológiák alkalmazásával versenyképes üzemként működik akár EU relációban is, úgy mindenképpen pozitívnak tekintendő. A pozitívum mellett nem hagyható figyelmen kívül azonban az sem, hogy e monopóliumhelyzetek az agrártermelésből élő lakosság jövedelmének elvesztéséhez, munkanélkülivé válásához vezethetnek, ami semmiképpen sem kívánatos perspektíva, illetőleg azt megfelelően kezelni kell, ami komoly vidékfejlesztést, munkahelyteremtést igényel. Kérdés, hogy ennek forrás – oldala mennyiben biztosított, ill. biztosítható.

Az állami agrárszektor

Az agrárszektor állami tulajdonláshoz kötődő része is jelentős változáson ment át a közelmúlt éveiben. Az állami gazdaságok egy jelentős része a privatizáció során felszámolásra, illetőleg értékesítésre került, másik részük társasággá átalakítva részprivatizáció során kisebb-nagyobb állami részesedés megtartása mellett került magánosításra azzal azonban, hogy a kárpótlással nem érintett termőföldterületek nem képezték a privatizációs eljárás tárgyát, azok továbbra is állami tulajdonban maradtak. A nemzetgazdasági szempontból stratégiai fontosságúnak ítélt gazdaságok is társasági formában működnek tovább, azonban ezek teljes egészükben továbbra is az állam tulajdonában maradtak. Ezek a társaságok döntő többségükben az állami erdővagyon hasznosító volt erdő és fafeldolgozó állami gazdaságok jogutódai.

A jogalkotási folyamatról

Az agrárgazdaság reformját megalapozó jogalkotást folytatni kell olyan törvények meghozatalával, amelyek biztosítják az ágazat jogi helyzetének stabilitását és elősegítik az európai gazdasági közösséghez való csatlakozást.

A 1996-ban három alapvető fontosságú törvényt fogadott el a Parlament, nevezetesen Az erdőről és az erdő védelméről, A természet védelméről és A vad védelméről, a vadgazdálkodásról valamint a vadászatról szóló törvényeket. Jelentősnek ítéltető a

jogalkotás körében az agrárpiazi rendtartásról 1993-ban alkotott törvény módosítása, amely már az európai gazdasági közösséghez történő csatlakozási szándék jegyében született.

A tulajdonosi biztonság mielőbbi megvalósítása érdekében 1997-ben megtörtént az ingatlannyilvántartás újraszabályozására, amelynek célja a tulajdonosi és ingatlan forgalmi biztonság, továbbá a jelzálog biztosíték rendszer gördülékeny funkcionálásának megteremtése. Sajnos, – amint azt már jeleztük – a jogszabály tervezett 1999. január 1-i hatálybalépése kérdéses, amely továbbra is a bizonytalanságot konzerválja a biztonság megteremtése helyett.

Történt kísérlet a termőföldről szóló törvény módosítására is, azonban a tulajdonszerzése korlátozások feloldása, vagy részbeni feloldása körül kialakult igen éles vita következtében azt levették napirendről. Megjegyezni kívánom, hogy a módosítási javaslatnak a szerzési korlátozásokkal foglalkozó része mellett volt egy olyan része is, amelynek – álláspontom szerint – mielőbb meg kellene történnie. Ez pedig a "Tulajdonszerzés a termőföld más célú hasznosítása esetén" címet viselte. A tervezett rendelkezés értelmében a jogi személy, vagy jogi személyiség nélküli más szervezet termőföld végleges más célú hasznosítása esetén a beruházáshoz szükséges földterület tulajdonjogát a földvédelmi járulék megfizetését követően a tulajdonszerzési korlátozásoktól függetlenül megszerezheti. A jelenleg hatályos szabályozás értelmében a "kivett" minősítés a más célú hasznosításra engedélyezett területre csak a beruházás megvalósulását követően, a használatbavételi engedély megszerzése után történhet meg. Ez azt jelenti, hogy ha valaki nem a saját tulajdonát képező földterületen, hanem vásárolt földön végez beruházást, úgy a terület tulajdonjogát csak a beruházás befejezését követően, a "kivett" minősítés átvezetése után szerezhetheti meg. E jogi rendezés komoly akadálya az ún. "zöldmezős" beruházásoknak ami azért probléma, mert a vidékfejlesztés beruházási igényvel jár, a beruházásokhoz a befektetők általában hitelt vesznek igénybe, támogatókat pályáznak, amelyek elnyerésének előfeltétele a beruházó tulajdonjogának igazolása, amely a jelenlegi szabályozás szerint nem biztosított. Ekörben tehát sürgős korrekció látszik szükségesnek.

Az agrárjogalkotás e törvényekkel nem zárulhat le, a sort folytatni kell EU konform jogszabályok megalkotásával.

Az agrárgazdaság területén fennálló problémák megoldásának lehetőségei

Az előző fejezetben vázolt agrárgazdasági reform végrehajtása során felmerült, jelzett problémákat jogilag szabályozott, de nem elsősorban jogi eszközökkel lehet, illetve kell kezelni. Ez nem zárja ki a pusztán normatív tiltás, vagy megengedés lehetőségét, azonban a jogszabályi előírások általában könnyebben kijátszhatók, mint a közgazdasági hatásmechanizmusok.

A birok nagyság és a termelés szerkezetének alakítása egy fundamentális kérdés az agrárgazdaság helyzetének rendezése körében. Az optimális birtoknagyság gazdálkodási, gazdasági kérdéseken túlmenően – amint azt jeleztük – társadalmi jellegű problémák eredője, vagy megoldása is lehet. A termelés szerkezetének alakítását megköveteli a Magyarország Kormánya által aláírt Társulási Megállapodás tartalmának optimális kitöltése, továbbá az európai gazdasági közösséghez való csatlakozásra való felkészülés. E kérdések megoldásához a következő eszközök vehetők igénybe:

A földadó bevezetése

Jelenleg ilyen adófizetési kötelezettség Magyarországon nem létezik. Bevezetéséről csak rendkívül alapos előkészítés után szabad dönteni és azt meghatározott cél elérése érdekében szabad felhasználni. E kötelezettség bevezetése a birtoknagyság alakítására lehet hatással. Csak egy differenciált rendszer képzelhető el, amely sok szempont figyelembevételével állítható fel. Hiba lenne pusztán egy abszolút számhoz kötni a kötelezettség keletkezését, tekintettel kellene lenni a területnagyságon túl a föld minőségére, az ország területén belüli elhelyezkedésére, a folytatható termelés összetételére, talaj-, időjárás és értékesítési aspektusokra stb. A szakemberek által optimálisnak ítélt birtoknagyságig akár igen széles adómentes sáv is elképzelhető, a fölött azonban érvényesíthető lenne egy erős progresszió. Mindenképpen birtokhoz és nem tulajdonhoz kötött adózás képzelhető el, hiszen a cél az optimális földkoncentráció kialakítása.

Egy ilyen elvek szerint szabályozott földadó bevezetése az optimális birtoknagyság kialakításán túl segíthetne a kárpótlási eljárás során leplezve létrejött birtokkoncentráció kezelésében, továbbá eredményezhetné a földpiac fellendülését is, miután valószínűsíthető, hogy termőföld kínálatot eredményezne. Termőföld iránti kereslet hiányában az agrárgazdaság szabályozása – szabályozhatósága – érdekében történhet taktikai felvásárlás az állam részéről, majd a lehetőségekhez képest kedvező feltételekkel történő továbbértékesítésnél már az állam olyan feltételeket szabhat a vásárlóknak, amelyek az ország agrárgazdasági koncepciójával konform termelési magatartásra predesztinálják a tulajdonost.

Agrártámogatási rendszer, preferenciák telepítése

A földadó bevezetésénél elmondottak analógiájára szabályozható a birtoknagyság és az agrártermelés szerkezete is a támogatási rendszeren, preferenciák biztosításán és hitelfeltételek meghatározásán keresztül. A támogatások, preferenciák köréből kizárhatók meghatározott termelők, illetve kedvezőtlenebb feltételek mellett biztosíthatók számukra támogatások. Ugyanez elmondható a kedvezményes hitel biztosítása körében is. Alapvető fontosságú azonban e tekintetben is a differenciált szabályozás annál is inkább, mert ezzel az eszközrendszerrel alakítani kell tudni a birtoknagyságon túlmenően a termelés szerkezetét is.

A támogatási rendszer működtetése körében lehet alapozni az agrárpiaci rendtartásunk intézményrendszerére, amely egy bizonyos volumenben már kialakult. E szervezetet erősíteni és valóságosan működőképesé kell tenni, ugyanis a Terméktanácsok összetételéből adódóan e szervek bevonása esetén érvényesülhetnek a termelők, a feldolgozók, a forgalmazók és a fogyasztók érdekei egyaránt.

Az optimális agrárstruktúra és termelési szerkezet kialakítása körében nyugat-európai minta alapján lehetőség kínálkozik a mezőgazdasági termelés folytathatóságának törvényben rögzített feltételekhez kötésére is. Európában ismert olyan szabályozás ami a mezőgazdasági termelést folytató számára helybenlakási kötelezettséget ír elő, a termelőnek tehát azon közigazgatási egységben kell ténylegesen élnie – és nem állandó lakással rendelkeznie – ahol a mezőgazdasági termelést folytatja. A másik ismert és alkalmazott előírás a mezőgazdasági termelés folytatásának képesítéshez kötése differenciáltan, a használt birtok nagyságától függően alap-, közép- vagy felsőfokú képesítés

előírása lehetséges. E feltétel hiányában nem folytatható a gazdálkodás. A harmadik alkalmazott feltétel a mezőgazdasági termelés folytathatóságának az adott ország állampolgárságához való kötése. Az ismertetett törvényi feltételek olyan eszközök, amelyek funkcionálnak, kipróbáltak. Alkalmazhatók együttesen és külön-külön, attól függően, hogy a szabályozási tárgy mit követel meg.

A Magyar agrárgazdaság az Európai Integráció perspektívájában – figyelemmel a GATT megállapodásra is

Az EU-hoz történő csatlakozási szándék kinyilvánítása, vagyis az Európai Integrációhoz – mind geopolitikailag, mind gazdaságilag – való tartozás kívánalmának rögzítése meghatározza a magyar mezőgazdaság további fejlődésének, átalakulásának irányait, nyilvánvalóan a magyar mezőgazdaság sajátosságainak figyelembevétele mellett.

A GATT megállapodás – melynek Magyarország is aláírója volt – figyelemmel annak az agrár világereskedelmet szabályozni kívánó rendelkezéseire – ugyancsak meghatározó a magyar mezőgazdaság további fejlődésének szempontjából.

A feladatok körét a Társulási megállapodás és a Marrakesi Deklaráció, mint jogforrások, de mindenek előtt az az elsősorban territoriális, természeti adottságokra alapuló gazdasági szükségszerűség határozza meg, amely alapján a magyar agrárgazdaság fejlesztése elkerülhetetlen.

Ennek keretében meg kell történnie az említett dokumentumokban vállalt kötelezettségek normatív teljesítésének, azaz vállalásaink megállapodásszerű realizálásának.

A csatlakozás küszöbére a magyar agrárgazdaságot olyan állapotba kell segíteni, hogy a Közösségen belülre kerülve, azaz a nemzeti agrárpolitika döntési szabadságának korlátozása idejére versenyképes, és az akkor már ún. UNIÓ-s kötelezettségekre rugalmasan és sikeresen legyen képes reagálni. E feladat teljesítése elemi gazdasági érdek, ugyanakkor a Társulási Megállapodás alapján a feladat megvalósítására a jogalapunk is adott – hiszen a Megállapodásban nem érintett területeken az agrárpolitikánk alakításában – egyelőre – szabad kezut kaptunk, amely lehetőséget maximálisan ki kellene használni.

Mindezek mellett elengedhetetlen a magyar agrárgazdaság technikai, strukturális, innovációs, egyidejűleg a piaci alkalmazkodáshoz szükséges – jelenleg hiányos – feltételrendszerének megteremtése, továbbá a magyar agrárarualap átgondolt, szervezett kibővítése, egyes termékek tekintetében megteremtése, avagy újbóli megteremtése, mégpedig akként, hogy az EU-hoz történő csatlakozáskor az ún. csatlakozási bázis értékek optimálisak és a lehető legkedvezőbbek legyenek az ország számára. E feladat tehát az agrárszektor termelési volumenének – konszolidált termelési színvonalon történő – növelését jelenti, természetesen nem mellőzve a magas fokú minőségi követelmények szem előtt tartását, azaz teljesítését sem.

A Megállapodásban rögzített kedvezmények tudatos, irányított kihasználása – az agrár arualap átgondolt megteremtése és/vagy bővítése körében több szempontra is figyelemmel kell lenni.

A megállapodás a mezőgazdasági termékek esetében nem a szabad kereskedelmet preferálta – ez kizárólag a tagsági jogviszonyt követően képzelhető el ugyanis reálisan –, hanem az ún. kölcsönös koncessziók rendszerének megvalósítását állította a szabályozás középpontjába. Kétségtelen, hogy a koncessziós rendszer korlátozott előnyökkel jár a

szabad kereskedelem tételéhez képest, ugyanakkor a magyar agrárexport mintegy kétharmadát érintik a koncesszióban érintett kedvezmények.

Konkrétan arról van szó, hogy az EK vám- és lefölezési kedvezményt biztosít meghatározott agrárexport tekintetében Magyarország számára, bizonyos agrártermékek EU piacra jutását ezzel jelentősen megkönnyítve. E kedvezményrendszer mértéke igen jelentős, a koncessziók kölcsönösségének hangsúlyozása mellett ugyanis az asszimetria tétele érvényesül – vagyis a Közösség által biztosított kedvezmények több előnyt tartalmaznak számunkra (mégpedig öt éves időtartamra), mint amennyi előnyt Magyarország e körben a Közösség számára biztosítani köteles. Értelemszerűen és logikusan adódik tehát a feladat: azokat az agrártermékeket kell preferálni, amelyek a vám és lefölezési rendszer által kedvezményezett tárgyi körhöz tartoznak – hiszen az EU piacain a versenyképességüket jelentősen segíti a Megállapodás alapján meglévő kedvezmények köre és mértéke. (Példák: kedvezményes vámok: kacs- libamáj, méz, torma, málna – e termékek vonatkozásában a Közösség szerződéses kötelezettségévé alakította a GSP körében részünkre korábban nyújtott kedvezményt. General System of Preferences, azaz az Általános Vámpreferenciális rendszer 1971. óta működik a Közösségben a fenti termékek tekintetében, az e körben biztosított kedvezmény vált tehát a Megállapodásunk részévé; 50 %-os lefölezési kedvezmény: kacs- libahús, szalámi; 75 %-os lefölezési kedvezmény: bizonyos súlyhatár alatti hizlásra szánt kisbika.)

E feladat jelentőségét az is alátámasztja, hogy koncessziók strukturális szabályozása akként épül fel, hogy a kedvezményben részesített agrártermékek mennyiségi kerete meghatározott időintervallumot meghaladván százalékosan növekedni fog és a kedvezmények köre is bővül majd.

Az agrártermékek vonatkozásában a magyar preferencia rendszer az alanyi kör tekintetében a mezőgazdasági vállalkozásokra, gazdálkodó szervezetekre épülhetne, a támogatás, kedvezményes hitel, mégpedig célhoz kötött hitel formájában realizálódhatna – a hitel visszafizetésének biztosítéka az EU piacain eladható árualap lehetne – a hitel felhasználását csakúgy mint a meghatározott minőségi követelmények teljesítését a hitelt nyújtó szervezetek, avagy az agrárigazgatás területileg illetékes szervezetei folyamatosan ellenőrizni lennének jogosultak és kötelesek.

Az általunk UNIÓ-nak biztosított kedvezmények tárgyi köréhez – agrárimport – tartozó mezőgazdasági termékek vonatkozásában a feladat kettős lehet. Vagy oly mértékben meg kell támogatni mezőgazdasági termékek körét – melyekre pl. vámkedvezményt biztosítunk a megállapodás alapján a közösségi agrártermékekre – hogy a kedvezmények ellenére is versenyképesek legyenek a hazai piacon a hazai termékek, vagy ha ez irracionális költségvonattal járna, akkor szakszerű felmérés alapján az adott termékek termelését vissza kell szorítani, vagy meg kell szüntetni. Annál is inkább szükséges a hallatlanul gyors állapotfelmérés, mert az általunk biztosított vámkedvezmények százalékos aránya is növekszik bizonyos időintervallum elteltét követően. (Példák: sajt, margarin, déligyümölcs, feldolgozatlan dohány.)

Tekintettel arra, hogy a már említett GATT tárgyalásokat összegző Marrakesi Deklaráció ún. Mezőgazdasági Egyezménye az agrártermékek kereskedelmét elsősorban vámkokkal történő szabályozás útján kívánja megvalósítani – e körben a feladat tartalmában hasonló a Megállapodás kapcsán fent leírtakhoz.

Az előzőekben foglaltakon túlmenően meghatározó fontosságú feladat a jogharmonizáció teljesítése – az agrárszektorral illetően.

Jogharmonizáció egy olyan folyamatot jelöl, amely folyamatban az egyes csatlakozni szándékozó országok, – így Magyarország is – eleget tesznek egy meghatározott kötele-

zottségnek. E kötelezettség pedig arra irányul, hogy a nemzeti jogrendszerünket, nevezetesen a nemzeti jogalkotásunkat és jogalkalmazásunkat megkíséreljük mind tartalmában, mind technikai rendjében hasonlóvá, konformmá tenni az uniós jogforrásokban foglaltakhoz, általános szinten az UNIÓ jogrendszeréhez.

A jogharmonizáció általános kötelezettsége a Megállapodás V. Cím III. fejezete alapján áll fenn, amelynek értelmében az ország jelenlegi és jövőbeni jogszabályainak a Közösség jogszabályihoz való közelítésre történt kötelezettségvállalás, míg az agrárszektor, illetve a mezőgazdaság szektorális átalakítására vonatkozó szabályokat a Megállapodás VI. Cím 76. cikkelye tartalmazza, melynek célját a magyarországi mezőgazdaság és agrár-ipari szektor korszerűsítésében, szerkezeti átalakításában és privatizálásában határozza meg.

A Megállapodás VI. Cím 79. cikkelye foglalkozik a környezetvédelem, víz-, föld-, erdő-, növényvédelem, továbbá az állatvilág védelme és a területfejlesztés tételének kérdésköreivel.

A jogharmonizáció területén mutatkozó az agrárszektorban – a fentiek szerint – meghatározott egyes teendők köre az amely területeken a kötelezettségvállalást teljesíteni kell.

JÁNOS VASS

GEDANKEN ZUR BEWERTUNG UND ZU DEN PERSPEKTIVEN DER UNGARISCHEN AGRARWIRTSCHAFT

(Zusammenfassung)

Vom Gesichtspunkt der Gestaltung der Situation der ungarischen Agrarwirtschaft aus kommt der im Bereich des Eigentums der landwirtschaftlichen Nutzfläche durchgeführten, bzw. in Durchführung befindlichen Reform eine determinierende Bedeutung zu, infolge deren auf diesem Gebiet das Privateigentum an Grund und Boden dominant wird. Mittel hierzu waren einerseits die bereits bei ihrer Verwirklichung viele Mißstände auslösende Entschädigung, andererseits im Bereich der Beseitigung des genossenschaftlichen Grundeigentums die konkrete Bestimmung der Größe des proportionalen Teilgrundbesitzes.

Der Prozeß der Gesetzgebung schreitet auf diesem Gebiet ein wenig stolpernd voran, es gibt vorwärtsweisende Anzeichen, doch können wir auch noch vielen zu regelnden Gebieten begegnen, die ihrer Ausarbeitung harren.

Eine grundlegende Frage unter den Problemen der Agrarwirtschaft ist die der optimalen Größe des Grundbesitzes, die Festlegung der Struktur der Produktion bzw. der unter ungarischen Verhältnissen gut arbeitenden Betriebsgröße der Agrarbetriebe. Zur Handhabung dieser Fragenkomplexe bieten sich unterschiedliche Möglichkeiten, mit ihrer Hilfe kann die gegenwärtig herrschende strikt verbotende Regelung aufgehoben werden, die nicht lange Zeit hindurch beibehalten werden kann und die auch nicht der Entwicklung des Agrariums dient.

Der Beitritt zur Europäischen Union wirft viele Fragen auf, in bezug auf den Zweig der Landwirtschaft müssen die Vorbereitungen besonders sorgsam vorangetrieben werden, damit Ungarn sich bei seinem Beitritt als entsprechender Partner erweist und damit der Beitritt sich für das Land unter den günstigsten Bedingungen realisieren kann.